

ÜKKÂŞE B. MİHSAN EL-ESEDÎ VE ÖKKEŞİYE TÜRBESİ

Ali ÇOLAK¹

ÖZET

Bu makalede, Hz. Peygamberin yakın arkadaşlarından olan Ükkâşe b. Mihsan b. Hursân el-Esedî'nin hayatı incelenerek, onun doğumu, katıldığı seferler, Hz. Peygamberle olan yakınlığı, vefat yeri ve tarihi araştırılmıştır. Gaziantep İlimizin Nurdağı ilçesinin Sakçagözü köyü civarında bulunan ve halk arasında Ökkeşiye türbesi olarak bilinen bu türbe ile Ükkâşe b. Mihsan el-Esedî arasında bir ilgi olup olmadığı araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ükkâşe b. Mihsan el-Esedî, Sahâbi, Türbe.

ABSTRACT

Ükkâşe b. Mihsan el-Esedî and Ökkeşiye turbe (tomb)

In this article the life of one of the close friends of the prophet "Ukase b.Mihsan b. Husran el-Esedî", the date of his birth, the wars he attended, his relations with the prophet, the place and the date of his death are searched. It is searched whether the turbe(tomb) -known as Ökkeşiye turbe in Gaziantep city's Nurdağı town's Sakçagözü village- is related with(to) Ukkase b. Mihsan el Esedi or not.

Key Words : Ükkâşe b. Mihsan el-Esedî, The Companion of Muhammed, Turbe (Tomb)

Anadolu'nun neresine gidersek gidelim, orada muhakkak bir sahabenin ya da halk arasında 'hak dostu' olarak bilinen bir zatın türbesine rastlamak mümkündür. Müslüman Anadolu toplumu Hz. Peygamber'e ve onun arkadaşlarına olan fevkalade muhabbet ve saygılarından dolayı, bu zatların mezarlarını öğrendikleri zaman onlara olan sevgi ve saygılarını en iyi şekilde ifade etmek istemişlerdir. Bazen de Müslümanların gönlünde yer eden bu önemli şahsiyetler Anadolu'da vefat etmeseler dahi, onlara makamlar bina ederek, temsili mezarlar oluşturmuşlardır. Gaziantep ilimizin Nurdağı ilçesinin Sakçagözü köyü civarında bir tepenin üzerinde bulunan Ökkeşiye Türbesi bunlardan birisidir. Halk arasında Ökkeşiye ya da Ükkâşiye türbesi olarak bilinmektedir.

¹ Düziçi Cumhuriyet Lisesi Müdürü.

Bu türbe hakkında halk arasında çeşitli bilgiler dolaşmaktadır. Bunlardan bazılarını aşağıya kaydetmek istiyoruz.

1. Kimilerine göre bu türbe; Hz. Ömer zamanında Arapların Gaziantep'i fethi sırasında şehit düşen beş sahabeden birisi olan Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî'ye ait olup, kendisi burada medfundur.

2. Bazıları, Ükkâşe b. Mihsân'ın burada katıldığı bir savaşta, kaybettiği parmağının gömüldüğü ya da kanının döküldüğü yer olduğu için bu türbenin yapıldığına inanmaktadırlar.

3. Bazıları, Ükkâşe veya Ökkeşiye adında bir ermiş kişiye ait olduğuna inanırlar.

4. Bazıları da, bu türbenin Hz. Peygamberin arkadaşlarından olan cennetle müjdelenmiş sahâbî Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî'nin anısına, ona hürmet ve muhabbetin işareti olarak, yapılmış bir makam olduğunu kabul ederler.

Biz bu çalışmamızda Hz. Peygamberin yakın arkadaşlarından olan Ükkâşe b. Mihsân b. Hursân el-Esedî'nin (v. 12/633) hayatını inceleyeceğiz. Onun doğumu, katıldığı seferler, Hz. Peygamberle olan yakınlığı, vefat yeri ve tarihini kaynaklardan araştırarak hem hadis rivayet eden bir sahâbînin tanıtımını yapacak, hem de yukarıda belirtilen türbe ile kendisinin ilgisini ortaya koymaya çalışacağız. Ayrıca internet sitelerinde ve halk arasında dolaşan, yukarıda saydığımız iddiaları ele alarak doğruluklarını araştıracağız.

Birinci iddia olan; Hz. Ömer zamanında Gaziantep'in fethi sırasında şehit olan beş sahabeden biri olduğu görüşü doğru değildir. Çünkü temel kaynaklarımızın tamamında Ükkâşe b. Mihsân'ın Hz. Ebû Bekir (r.a.) zamanında ridde olaylarında Tuleyhâ İbn Huveylid el-Esedî tarafından Buzâha'da şehit edildiği kaydedilmiştir.² Buzâha; Tuleyhâ'nın ordusunu topladığı, karar-

² eş-Şâfîi, Muhammed b. İdris (v.204/820), *el-Ümm*, I-VIII, Dârul-Ma'rife, Beyrut 1393, IV/222; İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyüb el-Hımyerî el-Muâfirî (v.218/833), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-VI, Tahkik: Taha Abdurrauf Said, Dâru'l-Cil, Beyrut 1411, III/185; İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed Ebû Hâtim et-Temimî el-Büstî (v. 354/965); *Meşâhıru Ulemâ'l-Emsâr*, I cilt, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1959, I/16;

gâh olarak kullandığı, Necid bölgesinde, Tay kabilesine ait, su kenarında bir yerleşim yeridir.³ Ükkâşe'nin Hz. Ömer'in hilâfeti dönemine ulaşmadığı tüm kaynaklarda açıkça belirtilmektedir. Hatta peygamberlik iddiasından vazgeçerek, sonra samimi bir Müslüman olan Tuleyhâ b. Huveylid el-Esedî ile Hz. Ömer'in hilâfeti devrinde, hac esnasında yapılan bir konuşma bunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu konuşmada Hz. Ömer; "*Ey Tuleyhâ! Ükkâşe b. Mihsân ve Sâbit b. Egram'ı katlettikten sonra seni sevmiyorum*" demiştir.⁴ Hz. Ebû Bekir zamanında da bu bölgede herhangi bir savaş meydana gelmemiştir.

Ükkâşe b. Mihsân'ın, burada katıldığı bir savaşta, kaybettiği parmağının gömüldüğü ya da kanının döküldüğü yer olduğu dolayısıyla bu türbenin yapıldığı görüşüne gelince; öncelikle Hz. Ebû Bekir zamanında yapılan seferlere göz atmak gerekmektedir. Birinci halife zamanında hicrî 632-634 yılları arasında İslam topraklarının genişlemesine baktığımızda Gaziantep ve Nurdağı bölgesi bu alan içerisinde gözükmemektedir.⁵ Ayrıca, Ükkâşe b. Mihsân'ın katıldığı seferlere baktığımızda hiç birinin bu bölgede yapılmamış olduğunu görüyoruz. Bunlar da bize bu görüşün doğru olmadığı kanaatini vermektedir.

Bazıları, bu türbenin Ukkâşe veya Ökkeşiye adında bir ermiş kişiye ait olduğunu söylerler. Ancak bununla ilgili net bir bilgi elde bulunmadığından sadece söylentiden ileriye geçmemiştir.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdullah el-İsbahânî (v.430/1039), *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Esfiyâ*, I-X, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut 1405, II/13; İbn Abdî'l-Berr, Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed (v. 463/1071), *el-İstâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, I-IV, Tahkik: Ali Muhammed el-Becâvî, Dâru'l-Cil, Beyrut 1412, III/1080; ez-Zehebî, Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Osmân b. Kaymâz et-Türkmânî (v.748/1347); *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, I-XXIII, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1413, I/308; İbn Hacer, Şihâbuddîn Ahmed b. Alî Ebu'l-Fadl el-Askalânî (v.852/1448), *el-İsâbe Fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-VIII, Dâru'l-Cil, Tahkik: Ali Muhammed el-Becâvî, Beyrut- 1992, IV/533.

³ Yıldız, Hakkı Dursun (Redaktör), *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, I-XIV, Çağ Yayınları, İstanbul-1986, II/37.

⁴ ez-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, I/317; İbn Abdî'l-Berr, *el-İstâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, II/773.

⁵ Bkz. Marshall G.S. Hodgson, *İslâm'ın Serüveni*, I-III, İz Yayıncılık, İstanbul-1993, I/ 141, 143.

Türbenin bir tepenin başında ve yerleşim yerinin dışında olması, burada bir kişinin yaşamış olma ihtimalini zayıflatmaktadır.

Bazıları da bu türbenin Hz. Peygamberin arkadaşlarından olan cennetle müjdelenmiş sahâbî⁶ Ükkâşe b. Mihsân'ın anısına, ona hürmet ve muhabbetin işareti olarak, yapılmış bir makam olduğunu kabul ederler. Bu halk arasında kâhir ekseriyetle inanılan görüştür. Bizim de kanaatimiz bu yöndedir. Çünkü biraz sonra Ükkâşe b. Mihsân b. Hursân el-Esedî ile ilgili vereceğimiz bilgiler, onun Nurdağı'na gelmediği görüşünü desteklemektedir. Ancak Anadolu insanının Hz. Peygambere bağlılığı ve İslam adına fedakârlığı ile öne çıkmış bir sahâbînin ismini ve manevi şahsiyetini daima canlı tutma arzusu sonucu, bu türbenin bir makam olarak yapılmış olabileceği kanaatindeyiz.

Türbeye adı verilen sahâbînin tam ismi, Ükkâşe b. Mihsân b. Hursân b. Kays b. Mürre b. Kebir b. Ğanem b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'dir.⁷ İnsanların en güzellerinden olan bu sahâbî⁸ Hz. Peygambere yakınlığı ile bilinmektedir. Ona soru soran, onunla seferlere katılan ve Allâh Resulü ile belli bir samimiyeti olan kimselerdendir. Nitekim Ebû Hureyre (r.a.) şöyle anlatıyor: Resûlullâh (s.a.v.) bize hitâb etti ve şöyle dedi: *"Ey insanlar! Muhakkak Allâh size haccı farz kıldı."* O esnada orada bulunan Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî ayağa kalkarak 'Her yıl mı farz kılındı ey Allâhın Resulü' dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.); *"Eğer evet deseydim, onu her yıl yapmanız farz olurdu. Farz olsaydı da siz onu yapmasaydınız sapıklığa düşerdim. Ben size bir şey demediğim sürece siz susun. Sizden öncekiler sorularından ve nebilerine ihtilaf etmelerinden dolayı helak oldular"* dedi. Bunun üzerine Yüca Allâh; **"Ey îmân edenler! Size açıklandığı takdirde sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın. Eğer Kur'ân indirilirken bunlara dair soru sorarsanız size açıklanır. (Halbuki) Allah**

⁶ Abdurrezzâk b. Hemmâm es-San'ânî (v.211/827), *Muannefü Abdu'r-Rezzâk*, I-XI, el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut 1403, Tahkik: Habîburrahmân el-A'zamî, XI/ 49, no: 19881.

⁷ İbn Mâkûlâ, Ali b. Hibetullâh b. Ebî Nasr (v. 475/1086), *el-İkmâl fî Ref'i'l-İrtiyâb ani'l-Mü'telifi vel-Muhtelif fi'l-Esmâi vel Kunâ*, I-V, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut1411, II/436.

⁸ el-Hâkim en-Neysâbüri, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah (v.405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*, I-IV, Tahkik: Mustafa Abdulkadir Ata, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990, III/253, no: 5009.

onları bağışlamıştır. Allâh çok bağışlayandır halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)⁹ âyetini indirdi.¹⁰

Bir keresinde de Allah Resûlü (s.a.v.) uzun bir konuşma yapmıştı. Mü'minler o konuşmadan çok etkilenmişlerdi. Kendisinin ümmetine karşı nasıl davrandığını sormuş, haklarını helal etmelerini istemiş ve kimin bende hakkı varsa bugün hakkını alsın, kısas yapsın demişti. Bunu da üç defa tekrar etmişti. Üçüncüsünde Ükkâşe ayağa kalkmış ve kendisinin bir sefer dönüşünde Resûlullâh tarafından bilerek ya da bilmeyerek eza gördüğünü ifade etmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) sırtını açarak ondan kısas yapmasını istemiş, ancak Ükkâşe hakkından vazgeçtiğini söyleyerek hakkını helal etmişti.¹¹

el-Hâkim en-Neysâbûrî (v.405/1014) Hz. Peygamber vefat ettiğinde Ükkâşe b. Mihsân'ın 40 yaşında olduğunu kaydetmiş olsa da,¹² çoğunluk onun 44 yaşında olduğunu belirtmiştir. Nitekim Ümmü Kays Bint Mihsân, O 44 yaşındayken Hz. Peygamber'in vefat ettiğini söylemiştir.¹³ Bu rivayete göre o, milâdî 588 yılında doğmuştur.

Ükkâşe b. Mihsân Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ilk iman edenler (es-sâbikûn el-evvelûn)'den birisidir. Bedir savaşına katılmış, savaşta büyük mücadele vermiş ve savaş esnasında kılıcı kırılmıştır. Bunun üzerine Allah Resûlü ona kuru bir hurma dalı vermiş ve onunla savaşmasını istemiştir. Rivayette bildirildiğine göre o dal bir kılıca dönüşmüş ve ridde olaylarında, Tuleyhâ tarafından, şehid edilinceye kadar Ükkâşe b. Mihsân onunla savaşmıştır.¹⁴

⁹ 5. Mâide 101.

¹⁰ Malik b. Enes (v.179/796), *Muvatta*, I-III, Tahkik: Takıyyü'd-Dîn en-Nedvî, Dâru'l-Kalem, Dimeşk 1991, III/507, no: 995.

¹¹ Bkz. et-Taberânî, Süleymân b. Ahmed b. Eyyüb (v. 360/971), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, I-XX, Tahkik: Hamdi b. Abdulmecîd es-Selefi, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Musul 1983, III/58, no: 2676.

¹² el-Hâkim en-Neysâbûrî, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, III/253, no: 5009.

¹³ ez-Zehabî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, I/307; en-Nevevî Ebü Zekeriyâ Yahyâ b. Şerefüddîn (v. 676/1277), *Tehzîbü'l-Esmâi ve'l-Luğât*, I cilt, Dâru'l-Fikr, Beyrut-1996, s. 310; İbn Abdi'l-Berr, *el-İstâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, III/1080.

¹⁴ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, III/185; en-Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâi ve'l-Luğât*, s. 310; el-Beyhakî, Ahmed b. el-Hüseyn (v.458/1066), *el-İtikâd ve'l-Hidâye ilâ Sebili'r-Reşâd alâ Mezhebi's-Selef ve Ashâbi'l-Hadis*, I cilt, Tahkik:

Bu kılıç *el-Avn* diye isimlendirilmiştir.¹⁵ el-Beyhakî (v.458/1066), el-Vâkıdî'den, kılıcı kırılan bu kişinin, Seleme b. Eslem olduğunu kaydetmişse de¹⁶ ancak biz bu olayın, diğer kaynakların tamamında, Ükkâşe b. Mihsân olarak kaydedildiğini görmekteyiz.

Kaynaklarımız Ükkâşe b. Mihsân'ın es-sâbikûn el-evvelûn'dan olduğunu kaydediyor, ancak onun tam olarak ne zaman İslam'ı kabul ettiği hakkında bir bilgiye rastlayamıyoruz. Sahabe'nin fazilet bakımından sınıflandırılmasını dikkate alırsak, onun Bedir savaşına katıldığı kesin olarak bilindiğinden, en-Neysâbüri'nin sınıflandırmasına göre en az, sahabenin yedinci derecesinden,¹⁷ İbn Sa'd'ın sınıflandırmasına göre ise, Bedir savaşına katılan muhâcirlerden olduğu için,¹⁸ birinci derecesinden olarak kabul etmek gerekecektir.¹⁹

Ükkâşe b. Mihsân hadis rivayetinde bulunan sahabilerden birisidir. Hicrî 12 (m.633) senesinde erken bir zamanda vefat ettiğinden çok hadis rivayet etmemiştir. Kendisinden Ebû Hureyre, İbn Abbâs²⁰ ve Ükkâşe'nin kız kardeşi Ümmü Kays bint Mihsân hadis almıştır.²¹

Ahmed Isâm el-Kâtib, *Dâru'l-Âfâki'l-Cedid*, Beyrut-1401, s. 295; İbn Abdî'l-Berr, *el-İstîâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, III/1080; ez-Zehebî, *Siyeru A'lâmî'n-Nubelâ*, I/308

¹⁵ İbn Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, III/185.

¹⁶ el-Beyhakî, *el-İtikâd ve'l-Hidâye ilâ Sebîli'r-Reşâd alâ Mezhebi's-Selef ve Ashâbi'l-Hadis*, s. 295

¹⁷ es-Süyûtî, Celâluddin Ebu'l-Fadl Abdurrahman İbn Ebi Bekr (v. 911/1505), *Tedribu'r-Râvî fî Şerhi Takrîbi'n-Nevâvî*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1993, s. 382-383. Ayrıca Bkz. Subhî es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis İstulâhları*, Çeviri: M. Yaşar Kandemir, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s. 297-298; Aşık, Nevzat, *Sahabe ve Hadis Rivâyeti*, İzmir-1981, s.25-28; Koçyiğit, Talat, *Hadis Tarihi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1988, s. 72-74; Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, s. 334-335.

¹⁸ İbn Hacer, Şihâbüddin Ahmed b. Ali Ebu'l-Fadl el-Askalânî (v.852/1448), *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, I-XIII, Tahkik: Muhammed Fuad Abdulbâkî, Dâru'l-Mârife, Beyrut 1379, XI, 411.

¹⁹ Bkz. Aşık, *Sahabe ve Hadis Rivâyeti*, s.25.

²⁰ En-Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâi ve'l-Lugât*, s. 310; İbn Abdî'l-Berr, *el-İstîâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, III/1080-1081.

²¹ Ebû Hâtim er-Râzî, Abdurrahman b. Ebî Hâtim Muhammed b. İdris Ebû Muhammed er-Râzî et-Temîmî (v.327/938), *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, I-IX, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut- 1952, VII/39.

Hayatta iken cennetle müjdelenen seçkin sahâbeden birisidir. Bu konudaki rivayetleri aşağıya kaydetmek istiyoruz:

İmrân b. Husayn Resûlullâh'ın şöyle dediğini bildirmiştir; “*Rabbim bana, ümmetinden 70.000 kişinin tertemiz cennete gireceği bilgisini verdi.*” İbn Sirîn rivayetinde diyor ki; Ükkâşe b. Mihsân kalktı ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Duâ et de, ben de onlardan olayım’ dedi. Resûlullâh (s.a.v.) da, ‘*Sen de onlardan*’ buyurdu. Sonra bir adam daha kalktı ve aynı şeyi istedi. Allah Resûlü’de, ‘*Ükkâşe senden önce davrandı*’ dedi.”²²

Ebû Hureyre (r.a.), Resûlullâh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir: “*Cennete ilk girecek zümrenin yüzleri, ayın dolunaydaki ışığı gibidir. Sonra onları takip edenlerin yüzleri, en parlak yıldızın semayı aydınlatması gibidir*” Ükkâşe b. Mihsân; ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim onlardan biri olmam için duâ et’ dedi. Resûlullâh (s.a.v.) da, ‘*Ey Allâhum! Onu onlardan kıl*’ dedi. Bir başkası kalktı ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim de onlardan olmam için duâ et’ dedi. Allah Resûlü; ‘*Ükkâşe ondan önce davrandı*’ dedi.” el-Hâkim en-Neysâbüri, bu rivayetin Müslim’in şartına göre sahih olduğunu, ancak tahrîc etmediğini belirtmiştir.²³

Ükkâşe b. Mihsân, Hz. Peygamber ile birlikte Bedir, Uhud, Hendek savaşlarına katılmış ve Hz. Peygamber’in bulunduğu gazvelerin tamamında bulunmuştur.²⁴ O, el-Gamre gazvesinde komutan olarak görevlendirilmiş,²⁵ ridde olaylarında peygamberlik iddia eden Tuleyhâ’ya karşı savaşırken, onun tarafından

²² Ebû Avâne, Ya’kub b. İshak el-Esfarâinî (v. 316/929), *Müsnedü Ebî Avâne*, I-V, Tahkik: Eymen b. Ârif ed-Dımeşki, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut-1998, I/82, no: 246; İbn Râhûye, İshak b. İbrahim b. Mahled el-Hanzalî (v. 238/852), *Müsned-i İshak b. Râhûye*, I-III, Tahkik: Abdulğafur b. Abdulhak el-Belûşî, Mektebetü’l-İmân, Medinetü’l-Münevver-1991, I/143, no: 76.

²³ el-Hâkim en-Neysâbüri, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn*, III/253, no: 5010.

²⁴ İbn Abdi’l-Berr, *el-İstâb fî Ma’rifeti’l-Ashâb*, III/1080; en-Nevevî, *Tehzîbu’l-Esmâi ve’l-Luğât*, s. 310; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, III/185; el-Hâkim en-Neysâbüri, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn*, III/253, no: 5008.

²⁵ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Hımyerî el-Muâfirî (v.218/833), *Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, I-IV, Terceme Eden: Hasan Ege, Kahraman Yayınları, İstanbul 1985, IV/355; ez-Zehebî, *Siyeru A’lâmi’n-Nubelâ*, I/307; el-Hamevî, Ebû Abdullah Yâkut b. Abdullah (v. 626/1229), *Mu’cemü’l-Büldân*, I-V, Dâru’l-Fıkr, Beyrut trs., IV/212; Ebû Avâne, *Müsnedü Ebî Avâne*, IV/362, no: 6965.

Buzâha gününde şehid edilmiştir.²⁶el-Gamre; Mekke yolu üzerinde, Tihâme ile Necd arasında bir yerdir.²⁷

Tuleyhâ daha sonra İslam'a dönüp, samimi bir Müslüman olduğunda, Hz. Ömer ona hac esnasında rastlamış ve Ükkâşe'yi şehit ettiği için ona sitemde bulunarak Ükkâşe b. Mihsân'ın sahabe arasındaki önemli yerine işaret etmiş, kendisinin de onu çok sevdiğini ve önemli bir sahâbî olduğunu vurgulamıştır.²⁸

Tuleyhâ b. Huveylid el-Esedî; Esed b. Huzeyme oğullarındandır. Hz. Peygamber'in hastalanmasından sonra, peygamber olduğunu iddia etmiştir. Amacı, Esed oğullarını Araplar arasında iyi bir mevkie yükseltmekti. Bu sebeple Esed oğulları onun peygamberlik iddiasını kolayca kabul ettiler. Tay ve Gatafan kabileleri de Esed oğullarıyla olan iyi ilişkilerinden dolayı onun peygamberliğini desteklediler. Hz. Ebû Bekir döneminde İslam ordusu Hâlid b. Velid komutasında Buzâha bölgesinde üzerine yürüdü ve onu mağlup etti.²⁹ İşte bu savaşta Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî şehid oldu. Buzâha; Necd bölgesinde, Tay veya Benî Esed kabilesine ait, su kenarında bir yerleşim yeridir.³⁰

Kahraman bir sahâbî olarak bilinen Ükkâşe b. Mihsân için Hz. Peygamber; "Arab'ın en hayırlı süvârisi" demiştir.³¹ Kendisine ihtiyaç duyulduğunda, tereddüt etmeden Hz. Peygamber'in yanında yer alan, cesur ve samimi bir sahabi idi. Zû Kırd gazvesinde, düşmanı ilk Seleme b. Amr b. el-Ekvâ fark etmişti. Onları biraz oyaladıktan sonra durumu Hz. Peygambere hemen haber vermiş ve Medîne'de düşmana karşı toplanmak için acil çağrı yapılmıştı. Bu çağrıyı duyunca Hz. Peygamberin yanına yıldırım gi-

²⁶ İbn Abdî'l-Berr, *el-İstûâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, III/1080; et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr (v. 310/922), *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, I-V, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1407, II/260-261; eş-Şâfiî, *el-Ümm*, IV/222; ez-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, I/317; en-Nevevî, *Tehzîbu'l-Esmâi ve'l-Luğât*, s. 310; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, III/185; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ*, II/13

²⁷ Yâkut el-Hamevî, *Mu'cemu'l-Büldân*, IV/212.

²⁸ ez-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, I/317

²⁹ Bkz. Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, II/ 35, 37.

³⁰ et-Taberî, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, II/260; Bkz. Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, II/ 37.

³¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, III/186.

bi gelen altı sahabeden birisi Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî olmuştu.³²

Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî'nin Hz. Peygamber'in Benî Huzeyme üzerine gönderdiği başka bir gazvede şehit olduğu bilgisi mevcut olsa da,³³ onun Tuleyhâ tarafından Buzâha günü Sâbit b. Egram ile birlikte şehit olduğu ve aynı yere Halid b. Velid ile birlikte Müslümanların onun mezarını kazarak gömdükleri bilinmektedir.³⁴ Zaten Hz. Peygamber'in Medine döneminde yaptığı 35 seriye ve gazvenin hiç birisi Gaziantep bölgesinde yapılmamıştır.³⁵

Bütün bu yukarıda verdiğimiz bilgiler göstermektedir ki, Ükkâşe b. Mihsân el-Esedî hayatı boyunca, Ökkeşiye/Ükkâşiye türbesinin bulunduğu bölgeye gelmemiştir. Bu durumda türbenin, Allah Resûlü yanında önemli bir yeri olan, kahramanlığı ve Allah Resûlüne bağlılığı ile öne çıkmış bu sahâbî adına yapılmış temsili bir makam olduğu anlaşılmaktadır.

Anadolu'nun Müslüman halkı Hz. Peygambere ve onun arkadaşlarına olan sevgisini çeşitli şekillerde ortaya koymuştur. Onların isimlerini ve hatıralarını canlı tutarak nesiller boyu tanıtmayı hedeflemiş olabilirler. Nitekim Ükkâşe b. Mihsân'ın türbesi ve o yöredeki insanların erkek çocuklarına çoğunlukla onun ismini vermeleri, bunun en bariz örneklerindedir. Bu tür sevgi ve saygı tezahürü olan türbeler muhakkak ki iyi niyetle yapılmıştır. Ancak yine de, bazı din yönünden bilgisiz kimseler batıl davranışlara tevessül ederek kötüye kullanılmaktadırlar. Türbeye gelen insanlar o sahabeyi hatırlayıp manevi bir ortam oluşturmaya çalışırken, türbelerdeki tüm uyarılara rağmen, bazıları çocuğu olmuyorsa çocuk istemek, oranın ağaçlarına çaputlar bağlayarak dilekler tutmak gibi âdeta Allah ile kulları arasına bir aracı koyarak, İslam inancıyla bağdaşmayan bir kısım davranışlar sergilemektedirler. Bunun yerine, türbede medfun olan ya da onun adına yapılan kişilerin başında duâlar okumak, onun hayatını hatırlamak, kendimize ve çevremize onun örnek olacak davranış-

³² İbn Hişâm, *Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, III/389.

³³ İbn Abdi'l-Berr, *el-İstâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, III/1080.

³⁴ el-Hâkim en-Neysâbüri, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, III/253, no: 5011.

³⁵ Ebû Avâne, *Müsnedü Ebî Avâne*, IV/362, no: 6965.

larını öğretmek ve onun gibi olmaya çalışmak daha faydalı olacaktır.